

**VILNIAUS R. RUKAINIŲ GIMNAZIJOS
RUKAINIŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO SKYRIAUS**

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

2021 m.

PATVIRTINTA

Vilniaus r. Rukainių gimnazijos

direktorius 2021 m. rugpjūčio 31 d.

įsakymu Nr. V-243

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Informacija apie įstaigą.

1.1. Pavadinimas – Vilniaus r. Rukainių gimnazijos Rukainių ikimokyklinio ugdymo skyrius (toliau –skyrius), juridinio asmens kodas 191316735.

1.2. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga.

1.3. Mokymo kalba – lenkų, lietuvių.

1.4. Mokymo forma – grupinio mokymosi.

1.5. Vykdamos švietimo programos – ikimokyklinio ugdymo.

1.6. Skyriaus buveinės adresas – Vaikų g. 3A, Rukainiai, LT-13177 Vilniaus r.

1.7. El. p. rukainiuvm@gmail.com, tel. +37052352042, interneto svetainė: <http://www.rukainiai.vilniausr.lm.lt/lt/>.

2. Skyrius vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ugdymo programą skirtą 3 - 5 metų amžiaus vaikams. Programa yra vertinama ir atnaujinama kas tris metus: orientuojantis į skyriaus vaikų ugdymosi poreikius, gebėjimus, reflektuojant ir vertinant ugdymo(si) procesą, tariantis su šeimomis, taikant inovatyvias ikimokyklinio ugdymo technologijas, orientuojantis į visuomenės ir gyvenimo iššūkius.

3. Ugdymo programa parengta vadovaujantis Lietuvoje, Europoje ir pasaulyje atliktų ikimokyklinio ugdymo tyrimų rezultatais, ikimokyklinio ugdymo programų kriterijais, ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis ir kitais aktualiais švietimo dokumentais bei kitais šaltiniais.

4. Šia programa siekiama užtikrinti visų ir kiekvieno vaiko ugdymosi galių maksimalią plėtotę visose ugdymosi srityse.

5. Vaikai ir jų poreikiai.

5.1. Skyrių lanko ikimokyklinio amžiaus (3-5 metų) vaikai, kurie gyvena ir auga Rukainių seniūnijos kaimo vietovėje. Skirtingus vaikų ugdymosi poreikius sąlygoja vaikų individualios savybės, jų raidos ypatumai. Skyrių lanko vaikai iš lietuvių, lenkų ir mišrių šeimų, ypatingas dėmesys skiriamas komunikavimo kompetencijai. Kuriamą palanki gimtosios kalbos (lietuvių, lenkų) ugdymui(si) kasdienė aplinka, sudaromos sąlygos kalbiniam ugdymuisi žaidybinėje veikloje.

6. Kuriant ir įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programą, siekiama tenkinti pagrindinius vaiko poreikius: saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos.

6.1. Poreikis jaustis saugiai. Vaikų saugumas – fizinis, psichologinis, emocinis – skyriaus pagrindinis rūpestis ir pareiga. Saugumo jausmą kurti padeda bendros patirtys – šventės, ekskursijos, kitos veiklos ir jų aptarimai. Vaikas jaučiasi saugus būdamas suaugusiųjų globoje, palaipsniui ir pats mokosi saugoti save. Kuriama aplinka, kurioje kiekvienas vaikas galėtų jaustis saugiai. Su kitakalbais vaikais adaptacijos vaikų skyriuje metu bendraujama gimtąja kalba, tam, kad vaikai jaustųsi saugesni, priimti į bendruomenę ir sėkmingiau adaptuotųsi.

6.2. Poreikis judėti. Sudarytos palankios sąlygos vaikams laisvai ir nevaržomai judėti: laiptuoti, vaikščioti, šokinėti, ropoti, šliaužioti, bėgioti, risti, lipti aukštyn, karstyti. Mokytojai užtikrina, kad vaikas galėtų saugiai tenkinti judėjimo poreikį.

6.3. Poreikis žaisti. Kiekvienas vaikas turi galimybę žaisti su jam patinkančiais žaislais bei kitais grupėje ir lauke esančiais daiktais, pasirinkti žaidimo vietą, draugus. Dienotvarkėje numatyta pakankamai laiko vaikų laisviesiems bei tikslingiems edukaciniams žaidimams.

6.4. Poreikis bendrauti. Vaikas nori būti gerbiamas, kitų pripažintas, kaip turintis savitų gabumų, vertingų savybių, išlikti savitu, skirtingu nuo kitų. Skatinami ir palaikomi vaikų pokalbiai su suaugusiais ir savo draugais žaidimų ir kitos veikos metu grupėje ir lauke.

6.5. Poreikis patenkinti savo smalsumą. Tenkindamas savo smalsumą, vaikas kaupia žinias, tikslina turimus daiktų vaizdinius, veikia aplinkoje su įvairiais daiktais, tyrinėja, eksperimentuoja, kartu plečia savo žodyną. Vaikas nori viską paliesti, pajauti todėl, kad jo saviti mokymosi metodai.

6.6. Poreikis būti savarankiškam. Vaikas nori pats savarankiškai valgyti, rengtis, pasirinkti veiklą, priemones, žaislus. Galėdamas savimi pasirūpinti pats, vaikas pasitiki savimi, geriau save vertina. Vaikai įgalinami ugdytis atlikti įpareigojimus ir pareigas, ugdytis atsakingumą, pareigingumą, savarankiškai laikytis susitarimų.

6.7. Poreikis pažinti savo šalį, tradicijas. Vaikams sudaromos sąlygos pažinti savo krašto puoselėjamas tradicijas, papročius bei kultūrą.

6.8. Poreikis produktyviai ir kūrybingai veiklai. Vaikams sudaromos sąlygos išreikšti save. Šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augantis vaikas domisi, nori žaisti kompiuterinius ir kt. žaidimus. Vaikas beveik visada nori ką nors veikti: piešti, lipdyti, konstruoti. Tam, kad vaikas nuolat galėtų įgyvendinti savo sumanymus, jam sudaromos palankios sąlygos tai atlikti, sukuriant lanksčią ir mobilią ugdymosi aplinką.

7. Atliepiant vaikų ir tėvų/ globėjų interesus vaikų veiklai ir saviraiškai įvairiose ugdymo(si) srityse, organizuojamos neformaliojo švietimo veiklos: šokiai, muzika.

8. Mokytojai ir kiti specialistai.

8.1. Skyriuje ugdymo procesą organizuoja ir vykdo kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo, meninio ugdymo (muzikos, šokio) mokytojai. Pedagogai yra įgiję mokytojo, vyresniojo mokytojo kvalifikacines kategorijas. Įstaigoje dirbantys mokytojai – atviri naujovėms, inovacijoms, ikimokyklinio ugdymo srities žinovai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas ir priimti ji tokį, koks jis yra. Skyriaus mokytojų komanda derina savaitės veiklas siekdama vientiso vaikų ugdymosi proceso, darnos. Tariamasi dėl metų ugdymo planų, projektų, veiklų derinimo, numatomų ugdymo būdų ir metodų, ugdymo priemonių taikymo, užtikrinant vaikų pasiekimų pažangą. Meninio ugdymo mokytojas padeda plėtoti meninės kūrybos galias, patirti kūrybos džiaugsmą. Skyriaus mokytojai nuolat besimokantys, savo kvalifikaciją tobulinantys seminaruose, konferencijose, mokymuose.

9. Skyriaus ir regiono savitumas.

9.1. Skyrius yra Vilniaus rajono Rukainių seniūnijoje. Rukainiai įsikūrę 18 km į rytus nuo Vilniaus. Rukainiai pirmą kartą buvo paminėti 1435 metais. 1538 m. pastatyta medinė bažnyčia, dabartinės mūrinės bažnyčios prototipas. 1775 m. buvo 110 sodybų. XIX a. 2 pusėje Rukainiai buvo valsčiaus centras; veikė pradinė mokykla, pašto stotis. 1812 m. Rukainius nusiaubė prancūzų kariuomenė. Pro miestelį teka upelis Rukainė. Į rytus nuo kaimo prasideda Rukainių miškas, yra Kenos hidrografinis draustinis, į pietryčius–Mūrininkų piliakalnis ir pilkapynai. Ši ypatinga aplinka įtakoja ir papildo programos turinį, ugdant pilietines, socialines, pažinimo kompetencijas. Plėtojant ekologines, gamtosaugines temas organizuojamos edukacinės – pažintinės išvykos, žygiai stebėti, tyrinėti, fiksuoti gamtą įvairiais metų laikais, įgyti įgūdžių, kaip elgtis natūralioje aplinkoje, kaip ją saugoti ir puoselėti. Skyriaus aplinkoje taip pat daug žalumos – medžių, krūmų, gėlynų. Vaikai turi galimybę stebėti, pažinti, tyrinėti, eksperimentuoti, diskutuoti ir kurti lauke, dalintis patirtais įspūdžiais. Ugdant socialiai aktyvų pilietį bendradarbiaujama su miestelio bendruomene – Rukainių seniūnija, bažnyčia, RDKC Rukainių skyriumi, biblioteka – vykdomi bendri edukaciniai projektai, renginiai, susitikimai, konkursai. Ugdymo turinys papildomas renginiais, projektais, akcijomis įstaigoje bei dalyvaujant rajoniniuose, respublikiniuose, tarptautiniuose projektuose. Įgyvendinant projektus, siekiama suburti visą įstaigos bendruomenę, būti aktyviais ugdomosios veiklos dalyviais.

10. Sąveika su šeima.

10.1. Šeima yra pirmoji ir svarbiausia vieta, kurioje vaikai auga ir vyksta jų raida, o už kiekvieno vaiko gerovę, sveikatą ir raidą yra atsakingi tėvai ir globėjai, tad viena pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymosi sėkmę – glaudus tėvų ir skyriaus darbuotojų bendradarbiavimas. Bendraujant su šeima vadovaujamas šiomis nuostatomis: gerbti tėvus, išgirsti jų nuomonę, kalbėtis apie jų lūkesčius, skatinti aktyvų jų dalyvavimą bendruomenės gyvenime. Iškilus sunkumams,

ieškoti bendrų sprendimų, susitarimų. Įstaiga atvira šeimai. Priimant vaiką į skyrių, šeimos supažindinamos su įstaigos gyvenimu, tradicijomis, taisyklėmis, ugdymo programa ir ugdymosi sąlygomis. Bendravimo ir bendradarbiavimo su šeima formos: tėvų susirinkimai, individualūs pokalbiai, bendrų projektų, renginių kūrimas ir dalyvavimas juose, informacijos sklaida (internetinė svetainė, informaciniai stendai, laiškai, kvietimai, pokalbiai telefonu ir uždaroje socialinių grupių paskyroje). Skyriaus ir šeimos sąveika grindžiama abipuse pagarba ir supratimu.

11. Ugdymosi aplinka.

Aplinka kuriama, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, eksperimentuoti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas. Vaikų ugdymosi aplinką sudaro vidaus ir lauko erdvės (kūrybinės, tyrinėjimų, dailės, kalbos, muzikos, judėjimo, poilsio ir kt.). Ugdymo(si) erdvės modeliuojamos, keičiamos, turtinamos orientuojantis į vaikų amžių, jų poreikius, gebėjimus, ugdymo prioritetus, tikslus bei uždavinius. Siekiama, kad aplinkoje vaikai turėtų pakankamai impulsų ir galimybių laisvai kūrybinei pažintinei saviraiškai, kuri įtrauktų vaiką į tyrinėjimus, eksperimentavimą, stebėjimus, paskatintų atradimus, kūrybinę veiklą ir pan.

12. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą(si).

12.1. Požiūris į vaiką ir jo ugdymą atskleidžiamas remiantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983. Vaikas ikimokykliniame skyriuje – svarbiausias asmuo. Turiningas vaiko gyvenimas jame užtikrina gerus vaiko pasiekimus ir jo galias atitinkančią pažangą įvairiose ugdymo srityse. Skyriuje siekiama sudaryti visas sąlygas vaikui augti sveikam, tobulėti, skleistis, atsižvelgiant į jo poreikius, amžių, brandumą. Kiekvienas vaikas – unikali asmenybė. Jam – užtikrinama teisė ir galimybė augti sveikam, gyventi saugioje aplinkoje, būti mylimam ir jaustis vertingu. Ugdant vaiką, siekiama, kad jis augtų orus, smalsus, bendraujantis, sveikas, kuriantis, sėkmingai besiuogdantis. Šiam siekiui įgyvendinti, aktualus uždavinys mokytojams ir kitiems specialistams – suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymą, t. y. kurti kiekvieno vaiko individualumą atitinkančias ugdymo(si) situacijas bei aplinkas.

13. Ugdymo strategijos.

13.1. Siekiant tenkinti vaikų ugdymosi poreikius ir užtikrinti individualią vaiko pasiekimų pažangą mokytojai naudoja šias ugdymo strategijas: patirtinio ugdymo(si), ugdymosi veikiant strategija: žaidimas, projektinė veikla, tyrinėjimas (naudojant visus jautimus – regėjimą, lytėjimą, uoslę ir t. t.), eksperimentavimas, meninė veikla, jų pristatymas ir aptarimas, diskusijos, ugdymasis netradicinėse aplinkose, edukacinės išvykos, ekskursijos.

13.1.1. **Ugdomosios aplinkos kūrimo ugdymo strategija.** Ikimokykliniame amžiuje

natūraliai dominuoja patirtinis vaiko ugdymasis, todėl atnaujinama ir kuriama edukacinė aplinka, skatinanti savaiminę vaikų veiklą, jų sumanymų radimąsi ir mokytojo pasiūlytos inspiruotos veiklos savitą plėtojimą. Mokytojas skatina pačius vaikus susikurti aplinką, ją keisti pritaikant individualiems žaidimams ir kitai veiklai.

13.1.2. Vaiko klausymosi pedagogika. Mokytojas gilinasi į vaiko pasaulio matymą ir jo poreikių raišką įvairiose veiklose, veiksenose, elgesyje. Mokytojai stebi, siekia pažinti vaiką ir tenkinti jo ugdymosi poreikius. Siekia „įsiklausyti“ į skirtingais būdais reiškiamą vaiko pasaulio matymą: žaidimu, menine veikla, žodžiais, kūno kalba ar kitaip. Svarbu suprasti vaiką iš jo pozicijos, remtis vaikų gyvenimiška patirtimi; reflektuoti vaikų ugdymosi situacijų prasmingumą ir paskatinti pačių vaikų refleksijas, interpretacijas.

13.1.3. Situacinio ir spontaniškojo ugdymosi skatinimo pedagoginė strategija. Vaikas skatinamas pats pasirinkti veiklą, turėti sumanymą ir jį išplėtoti. Mokytojas skatina kūrybiškumą, kalbos ugdymąsi ir vaiko sumanymus palaiko emociniu atsaku–padrąsinimu, pagyrimu, pateikia pasiūlymų, priemonių, padeda įsitraukti kitiems vaikams. Tokios veiklos metu ypač aktualūs vaiko ir mokytojo komunikaciniai susitikimai, kuomet mokytojas reaguoja į ugdymosi situacijoje išsakytas vaiko mintis, jo klausimus, interesus, atsiskleidusią patirtį, teikia vaikui grįžtamąjį ryšį.

13.1.4. Dialogo ir ugdymosi grupelėmis moderavimo pedagoginė strategija. Mokytojas įtraukia vaikus į diskusijas, kelia iššūkius vaikų žinojimui, paskatindamas drauge, bendraujant ir bendradarbiaujant ieškoti atsakymų, kurti grupinius darbus ir bendras veiklas. Vaikai skatinami priimti bendrus sprendimus, susitarti, dalintis patirtimi ir informacija, kelti klausimus. Konstruktyvus dialogas vertinamas kaip būtina ne tik vaiko gerovės, bet ir ugdymosi sąlyga.

13.1.5. Vaiko ir pedagogo kūrybinės sąveikos pedagoginė strategija. Mokytojas inicijuoja veiklą pasiūlydamas idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima daryti, tirti; skatina vaikus interpretuoti, kurti, atrasti, tačiau nereglementuoja vaikų veiklos žingsnių; mokytojas pastebi, gerbia, palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, praturtinti; priimami bendri sprendimai, susitarimai dėl veiklos, bendraujama, bendradarbiaujama. Mokytojas koreguoja ugdymo veiklos planus, atsižvelgdamas į vaikų tuo metu dominančius, aktualius klausimus, spontaniškai padarytus atradimus, užduoda atvirus klausimus, į kuriuos atsakymų leidžia ieškoti patiems vaikams. Spontaniškai susidariusias situacijas ir vaikams kilusias idėjas mokytojas panaudoja ugdymui čia ir dabar.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

14. Ikimokyklinio ugdymo programa įgyvendinama vadovaujantis šiais principais:

14.1. Individualizavimo principas – kiekvienas vaikas gali sėkmingai ugdytis pagal savo galias, jeigu tenkinami jo ugdymosi poreikiai ir teikiama pagalba. Atsižvelgiama į vaiko raidos

ypatumus, individualius vaiko gyvenimo įpročius, sąveikos su kitais ypatumus (mėgsta žaisti vienas, žaidžia tik su suaugusiuoju ar kt.), į kiekvieno vaiko individualumą, unikalumą, jo gyvenimo ritmą. Siekiama sudaryti palankias sąlygas kiekvieno vaiko maksimaliai galių plėtotei. Vaiko individualybės, jo ugdymosi galimybių ir poreikių pažinimas, vaiko pasiekimų vertinimas yra sėkmingo vaiko ugdymosi sąlyga.

14.2. Integralumo principas – siekiama sudaryti palankias ugdymuisi sąlygas kiekvieno vaiko visuminiam/integraliam - fiziniam, protiniam, dvasiniam - ugdymuisi; kuriama edukacinė aplinka, skatinanti integralią visų vaiko kompetencijų plėtotę įvairiose ugdymosi srityse; planuojant ir vertinant išskiriami aktualiausi vaikų ugdymosi rezultatai, aiškiai suvokiant, kad vaiko ugdymasis vyksta integruotai t.y. tuo pat metu daugiau ar mažiau plėtojasi visos vaiko kompetencijos; ugdomas vaikų gebėjimas suprasti ir gerbti natūralią aplinką bei žmonių, augalų, gyvūnų ir krašto tarpusavio priklausomybę, suvokiant betarpišką žmogaus ir gamtos ryšį, jo svarbą visuminio (holistinio) žmogaus ugdymosi procese.

14.3. Kontekstualumo principas – ugdymo turinys glaudžiai siejamas su artimiausia vaiko aplinka, socialiniais kultūriniais jos pokyčiais, aktualijomis. Ugdymas organizuojamas orientuojantis į vaiko patirtį, besikeičiančius interesus ir poreikius. Siekiama, kad vaiko ugdymo patirtys būtų jam prasmingos, aktualios ir įdomios.

14.4. Pilietiškumo principas – ugdoma demokratinio gyvenimo vertybės, pripažįstama vaiko teisė, skatinama rinktis veiklą, draugus, įgyvendinti savo sumanymus, kurti ir puoselėti sveiką, įdomią, švarią, rūpestingą savo aplinką; žmonių, kultūrų, kalbų įvairovė vertinama kaip ugdymo(si) galimybė daugiau sužinoti, patirti, išmokti, drauge žaisti, kurti, mokytis vieni iš kitų, spręsti problemas

14.5. Partnerystės principas – partnerystė su šeima, kuriant ugdymo procesą, vaiko sėkmingo ugdymosi sąlyga. Partnerystė su ikimokyklinio ugdymo skyriaus bendruomenės nariais ir socialiniais partneriais orientuota į vaiko gerovės ir visuminio ugdymosi užtikrinimą. Bendradarbiavimas ir pedagoginė sąveika grindžiama pagarba, tolerancija, pasitikėjimu ir atsakomybe. Siekiama užtikrinti aktyvų tėvų (globėjų) dalyvavimą ugdymo procese, priimant su vaiko ugdymu(si) susijusius sprendimus.

14.6. Socialinio kultūrinio kryptingumo principas – ugdymas grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, orientuotas į vaiko gyvenimui reikalingų socialinių kompetencijų plėtojimą, tolerancijos ugdymą. Vadovaujamosi supratimu, kad išplėtotą vaiko socialinę ir emocinę kompetenciją didžia dalimi nulemia vaiko sėkmė bendruomenėje, įvairiose gyvenimo ir veiklos srityse.

14.7. Lankstumo principas – ugdymas planuojamas ir organizuojamas lanksčiai atsižvelgiant į besikeičiančius vaiko individualius poreikius, interesus; pedagoginės sąveikos metu

siekama atliepti vaiko ugdymosi situaciją.

14.8. **Atsinaujinimo principas** – nuolat ieškoma netradicinių, inovatyvių ugdymo(si) metodų, būdų bei priemonių, mokomasi juos pasirinkti ir taikyti ugdymo procese, orientuojantis į vaiko ugdymosi poreikius besikeičiančiame pasaulyje, švietimo aktualijas.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

15. Tikslas – užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą, sudarant kuo palankesnes sąlygas vaiko vidinių galių plėtotei, jo saviraiškai ir saviraidai.

16. Uždaviniai:

16.1. sukurti sveiką, turiningą, saugią, sveiką, stimuliuojančią aplinką, skatinančią vaikus tyrinėti, patirti, kurti, ugdytis, būti savarankiškais ir visuomeniškais;

16.2. saugoti ir stiprinti psichinę ir fizinę vaiko sveikatą, laiduoti vaiko saugumą;

16.3. padėti formuotis vaiko bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžiams, skatinti vaiko kalbos ugdymąsi – pagrindinę vaiko bendravimo ir saviraiškos priemonę;

16.4. ugdyti vaikų pilietiškumą, skatinant domėtis savo šalies, krašto papročiais, tradicijomis, istorija, tausoti kultūrinį paveldą, mylėti ir saugoti gamtą;

16.5. ugdymo procesą derinti su tėvų lūkesčiais, vaikų poreikiais ir gebėjimais.

IV. IKIMOKYKLINIO UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

17. Ikimokyklinio ugdymo programos ugdymo turinys orientuotas į ikimokyklinio amžiaus vaiko potencialių galių plėtojimąsi ir jo kompetencijų augimą įgyjant patirties įvairiose veiklos srityse.

18. Ugdymo turinys modeliuojamas vadovaujantis Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo aprašu (2014) ir Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (O. Monkevičienė, 2015).

19. Ugdymo turinio ašis – vaiko gebėjimų ugdymasis įvairiose gyvenimo ir santykių su pasauliu ir savimi srityse. Turinyje aprašyti tikėtini vaiko ugdymosi gebėjimai ir ugdymo gairės 3-6 gyvenimo metais. Išskirta 12 ugdymo sričių, kuriose veikiant plėtojasi vaiko gebėjimai visose penkiose kompetencijose. Bendrieji gebėjimai (kūrybiškumas, problemų sprendimas, tyrinėjimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, mokėjimas mokytis) integruoti į visas ugdymo sritis. Estetinio suvokimo ugdymas integruotas į meninės raiškos sritį (žr. Priedas 1).

20. Naudojami ugdymo būdai ir metodai: žaidybinis, projektinis, patirtinis, tiriamasis, pažintinis.

21. Ugdymo priemonės nurodytos kiekvienai ugdymo sričiai. Programos turinys planuojamas savaitėmis/ mėnesiais. Ugdymo turinys neskaidomas į atskirus dalykus ir vyksta

integruotai. Veiklos rūšys yra integruojamos atsižvelgiant į vaiko vystymosi ypatumus, gyvenimo ritmą.

22. Ugdymo turinys integruotai aprėpia visas vaikui reikalingas kompetencijas.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

23. Vertinimas atliekamas taip, kad garantuotų psichologinį saugumą, gerą vaiko savijautą, padėtų išgyventi sėkmės jausmą, motyvuotų ugdytis bei įveikti kliūtis.

24. Vertinimas organizuojamas vadovaujantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“ (2014) ir Vilniaus r. Rukainių gimnazijos iki- ir priešmokyklinio ugdymo grupių vaikų bei 4 klasės mokinių kompetencijų vertinimo tvarkos aprašu.

25. Vaiko pasiekimai vertinami du kartus per mokslo metus: spalio mėnesį atliekamas (fiksuojamas) pirminis vertinimas, gegužės mėnesį - baigiamasis įvertinimas (apibendrinant pokyčius, įvykusius per mokslo metus).

25.1. Prireikus atliekami tarpiniai vaiko pasiekimų vertinimai.

26. Ugdymosi pasiekimų vertinimo metodai ir būdai: stebėjimas, pokalbiai su vaiku natūralioje kasdieninėje veikloje, vaiko veiklos ir kūrybos produktų analizė, vaiko kalbos, veiklos.

27. Individualizuojant vaikų ugdymo procesą naudojama septynių žingsnių vertinimo metodika.

27.1. „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų apraše“ pateikti vaikų ugdymosi pasiekimų žingsniai, kurie rodo vaiko pažangą nuo gimimo iki šešerių metų. Surinkti duomenys apie vaikų ugdymosi pasiekimus fiksuojami diagramoje. Ji vaizdžiai parodo individualią vaiko kiekvienos srities pažangą. Šie duomenys panaudojami kryptingai planuojant ir organizuojant vaikų ugdymą. Diagrama padeda išryškinti ugdymosi pasiekimų sritis, kurioms reikia skirti daugiau dėmesio, jame atsispindi vaikų individualūs pasiekimai.

28. Vaiko pasiekimai vertinami vadovaujantis šiais kriterijais:

28.1. ugdymo(si) pasiekimų vertinimas yra visuminis. Jis vyksta nuolat, kad vaikas kiekvieną kartą neliktų nepastebėtas, o tėvai gautų aiškią ir savalaikę informaciją apie vaiką;

28.2. vaikas vertinamas ir pagal atskirų ugdymo sričių pasiekimus, atsižvelgiant į penkias kompetencijas: pažinimo, socialinę, komunikavimo, meninę ir sveikatos;

28.3. vertinant atsižvelgiama ne į vaiko nesėkmes, o jo daromą pažangą;

28.4. vertinant vaiko pasiekimus laikomasi vertinimo ir jų pateikimo etikos reikalavimų, užtikrinamas jų laikymo saugumas. Informacija apie vaiko individualius pasiekimus neviešinama.

29. Vaiko individualūs pasiekimai fiksuojami ir kaupiami individualiuose vaiko pasiekimų aplankuose. Juose kaupiami vaiko veiklos bei pažangos įrodymai: dailės, kūrybiniai darbeliai, rašytinės kalbos pavyzdžiai, pedagogų ar kitų ugdytojų atsiliepimai apie daromą vaiko pažangą.

30. Vertindamas vaiko pažangą ir pasiekimus, pedagogas gali įvertinti ir savo darbą.
31. Vertinimo rezultatai aptariami su tėvais individualiai. Apie pastebėtus vaikų įgytus kasdienius pasiekimus tėvai informuojami nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką, individualių ir neoficialių diskusijų metu.
32. Kai vaiko gebėjimai neatitinka įprastos raidos, atsilieka ir mokytojo taikomi ugdymo metodai neveiksmingi, kreipiamasi į specialistus.
33. Teikdami informaciją apie vaiko pasiekimus tėvams (globėjams), kitiems specialistams laikomasi pedagoginės etikos normų, konfidencialumo principo ir asmens duomenų apsaugos įstatymo.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Bulotaitė L., Gudžinskienė V., Monkevičienė O., Jakučiūnienė D. Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Vilnius. 2004
2. Dodge D. T., Colker L., Heroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2002.
3. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. 2006.
4. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. Tyrimo ataskaita, 2009 11 05. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>.
5. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras, 2015.
6. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos švietimo aprūpinimo centras. Klaipėda, 2014.
7. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. Prieiga internetu: <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F75FE2733AF1/asr>
8. Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas. Tyrimo ataskaita, 2009 11 05. Prieiga internetu: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/J.%20Ruskaus%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20vadybos%20kokybes%20vertinimas%20Tyrimo%20ataskaita2009%2008%2031.pdf>.
9. Jankauskienė L., Monkevičienė O. ir kt. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius, 2006.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucija
11. Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, 2012. Prieiga internetu: www.Lietuva2030.lt.
12. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. V2368 „Dėl švietimo aprūpinimo standartų patvirtinimo“.
13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011-06-07 įsakymas Nr. V-1009 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“.
14. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308 „Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
15. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI1281
16. Monkevičienė O. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
17. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
18. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
19. Rekomendacijos tėvams ir pedagogams „Antroji kalba ankstyvajame amžiuje“, 2014. 20.

Rimkienė R. Ugdytojų veiklos gairės. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2004

21. Sciller P., Bryant T. Vertybių knyga. Kaunas: Šviesa, 2004.

22. Šečkuvienė H. Vaiko muzikinių gebėjimų ugdymas. Vilnius, 2004.

23. Vaiko gerovės 2019–2021 metų veiksmų planas. Internetinė prieiga: <https://eseimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=14f22877ai&documentId=c529aef6e20411e8afb8c03742fcbc66&category=TAD>

24. Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003- 08- 20 nutarimu Nr. IX-1569.

25. Vaiko teisių konvencija, 1996.

26. Valstybinė švietimo 2013-2022 metų strategija. Vilnius, 2014.

SUDERINTA

Rukainių gimnazijos

tarybos 2021 m. rugpjūčio 31 d.

protokolo Nr. (1.7) 3-6

1. SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA.

KASDIENIO GYVENIMO ĮGŪDŽIAI

Vertybinė nuostata. Noriai tobulina sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Esminiai gebėjimai: tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus, pvz.: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu. Prižiūri išorę – prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

Kasdienio gyvenimo įgūdžių raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Valgo ir geria savarankiškai, stengiasi maitintis sveikai, mokosi atpažinti skirtingus maisto produktus, įvardyti alkį ar sotumą; pratinasi gražiai elgtis prie stalo, paimti stalo įrankius ir taisyklingai jais naudotis.
- ✓ Padeda suaugusiajam serviuoti ir po valgio sutvarkyti stalą, palaipsniui tai išmoksta daryti savarankiškai.
- ✓ Domisi, kuris maistas sveikas ir naudingas. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą, kurio vartojimą reikėtų riboti.
- ✓ Moka savarankiškai naudotis tualetu, plautis rankas, kai jos purvinos; tvarkosi ir prižiūri savo drabužius bei avalynę, aplinką; vaikas stengiasi taisyklingai sėdėti ir stovėti.
- ✓ Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį.
- ✓ Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Stengiasi savarankiškai rengtis.
- ✓ Žaisdamas, ką nors veikdamas, stengiasi saugoti save ir kitus. Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais.
- ✓ Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.
- ✓ Priminus suaugusiam ar savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Dalyvauti sveikatos valandėlėse, saugaus eismo savaitėse, pramogose, įvairiuose sveikatinimo projektuose.
- ✓ Kurti grupės taisykles ir jų laikytis.
- ✓ Žaisti didaktinėmis priemonėmis - segiojimas, rišimas, varstymas.
- ✓ Dėlioti paveikslėlius, dėliones, lotą.
- ✓ Dalyvauti pokalbiuose, diskusijose, minčių lietuje.

- ✓ Žiūrėti mokomuosius filmukus apie saugų elgesį gatvėje, namuose, miške, apie naudingus maisto produktus, apie vandens svarbą, higienos reikšmę.

Ugdymo priemonės: plakatai: Grupės taisyklės, Sveiko maisto piramidė, didaktiniai ir stalo žaidimai, dėlionės, enciklopedijos, edukaciniai filmukai, IKT priemonės- interaktyvi lenta, kompiuteris.

2. FIZINIS AKTYVUMAS

Vertybinė nuostata. Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Esminiai gebėjimai: eina, bėga, šliaužia, ropoja, lipa, šokinėja koordinuotai, išlaikydamas pusiausvyrą, atlieka būtinus veiksmus.

Fizinio aktyvumo raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis.
- ✓ Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn ir žemyn nesilaikydamas už turėklų, šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštinimo.
- ✓ Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judėdamas vingiais.
- ✓ Eina ratu, poroje, prasilenkdamas, gyvatėle, atbulomis, šonu.
- ✓ Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Išvermingas, bėga ilgesnius atstumus.
- ✓ Šokinėja abiem kojomis vietoje ir judėdamas pirmyn, ant vienos kojos, judėdamas pirmyn, šoka į tolį, į aukštį, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka siekdamas daikto.
- ✓ Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Iš įvairių padėčių meta kamuolį į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindamas veiksmus.
- ✓ Laipioja lauko įrenginiais.
- ✓ Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau.
- ✓ Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas.
- ✓ Tiksliau atlieka sudėtingesnius judesius ranka, plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų, mojuoja, plasnoja, veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas).
- ✓ Įsisupa ir supasi sūpynėmis.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Sudaryti sąlygas vaikui vaikščioti įvairiu atstumu, neužkliudant padėtų daiktų.
- ✓ Siūlyti žaidimus, lavinančius ir įtvirtinančius vaiko judėjimą.
- ✓ Kartu su vaikais imituoti šuoliuojančius gyvūnus, žaisti žaidimus, lyg vaikas būtų šuniukas, paukštelis, varliukas.
- ✓ Sudaryti galimybes vaikui ridenti, gaudyti, mėtyti, spardyti kamuolius.
- ✓ Žaidimai su gamtine medžiaga „Stebuklingas maišelis“, verti lapus ant šakelės, mėtyti kaštonus, kankorėžius į tolį.
- ✓ Verti vėrinčius: sagų, didelių karolių, makaronų ir t. t. Pradedama nuo didesnių skylių, po to veriami vis smulkesni daiktai.
- ✓ Siūlyti statyti bokštelį, užsukti ir atsukti dangtelius.
- ✓ Pasiūlyti padaryti kamuoliuką: paimti popieriaus lapą ir suglamžyti taip, kad būtų panašus į kamuoliuką.
- ✓ Mokyti žirkklėmis įkirpti popierinės saulutės spindulėlį.
- ✓ Sudaryti vaikui sąlygas minkyti tešlą, lipdyti iš modelino, molio, plastilino.

Ugdymo priemonės: lazdos, lankai, skarelės, kamuoliai, žaidimų parašutas, kamuoliai, maišeliai su gamtine medžiaga, kruopomis mėtymui, sensoriniams pojūčiams. Lauko aplinkoje: lauko žaidimo aikštelės įrenginiai, kamuoliai, balansinės sūpynės; žaidimų kompleksas (lipimas kopėtelėmis, voro tinklu, čiuožykla, laipteliai, tunelis, beždžionių tiltas, alpinizmo sienelė, karoliukų skaičiuotuvai); sūpynės; smėlio dėžės, baseinėliai, priemonės žaisti, eksperimentuoti su smėliu ir vandeniu, suoliukai.

3. SOCIALINĖ KOMPETENCIJA.

EMOCIJŲ SUVOKIMAS IR RAIŠKA

Vertybinės nuostatos. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais. Nusiteikęs suprasti, užjausti kitą, padėti, geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir su pažįstamais suaugusiais. Pagarbos bei jautrumo kitam nuostata. Pakantumo, tolerancijos kitokiam nuostata.

Esminiai gebėjimai: atpažįsta bei įvardija savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda). Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Emocijų suvokimo ir raiškos ypatumai:

- ✓ Geba atpažinti bei pavadina savo jausmus ir įvardija situacijas, kuriose jie kilo.
- ✓ Gali nutaisyti linksmą, liūdną, pikną veido išraišką. Nuotaikų veideliais pažymi savo nuotaiką. Pažiūrėjęs į bendraamžį pasako, jis linksmas, rimtas, ar liūdnas. Pasako, kad

jam linksma, o draugui nelinksma.

- ✓ Mokytojui praneša, jei kitas vaikas liūdi ar reikia pagalbos. Draugiškai pakviečia kitą žaisti kartu, jei šis atrodo draugiškai nusiteikęs.
- ✓ Jei pastebi supykusį bendraamžį, pasitraukia nuo jo, tariasi su mokytoju, kaip padėti.
- ✓ Žino keletą išeičių, ką galima daryti, kai kas nors erzina, atima žaislus, suduoda. Jei nori to paties žaislo ar priemonės kaip ir draugas, mokytojo padedamas susitaria su draugu žaisti paeiliui.
- ✓ Tėvams pasakoja apie dienos nuotaikų kaitą.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. Apibūdinti ir grupuoti veidelius pagal nuotaiką. Prisegti atitinkamus nuotaikų segtukus prie žmonių nuotraukų, iliustracijų, kortelių.
- ✓ Paskatinti vaikus žodžiais išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Tarpininkauti, kai vaikai išreiškia sunkius jausmus.
- ✓ Skaitant įvairius tekstus kuo ryškiau intonuoti, išryškinant veikėjų veiksmus, poelgius, jų nuotaikas.
- ✓ Kalbėtis apie tai, kada buvo linksmas, kada – liūdnas ar piktas. Paskatinti samprotauti, kas pradžiugino, kas nuliūdino ar papiktino, kodėl? Kūno išraiška pavaizduoti jausmus.
- ✓ Klausytis kūrinėlių apie jausmus, nuotaikas, svarstydami, iš ko galima suprasti, kad kitam linksma, liūdna, pikta, skaudu.
- ✓ Žiūrėti filmukus, skirtus vaikų emocijoms atpažinti.
- ✓ Kalbėtis su vaikais, kaip jaučiasi jų draugai, artimieji, kas gali juos pradžiuginti, kaip galima juos paguosti.
- ✓ Paskatinti bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir geranoriškai bendradarbiauti. Diskutuoti, kaip dera elgtis įprastose ir sudėtingesnėse gyvenimiškose situacijose.
- ✓ Rengti gerumo akcijas, organizuoti, dalyvauti socialinėse-pilietinėse akcijose.

Ugdymo priemonės: emocijų dėlionė, kortelės „Atpažink jausmus“, emocijų pažinimo domino; žaidimas jausmams pažinti; emocijų kortelės; emocijų segtukai.

4. VAIKO SAVIVOKOS IR SAVIGARBOS UGDYMAS(IS)

Vertybinė nuostata. Save vertina teigiamai.

Esminiai gebėjimai: supranta savo asmens tapatumą (aš esu, buvau, būsiu), pasako, kad yra berniukas ar mergaitė, priskiria save savo šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais, palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.

Savivokos ir savigarbos raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu. Giriasi, kad turi daug draugų, kad mokytojas yra jo draugas.
- ✓ Vaikas siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų. Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, parodo save kūdikį iš namų atsineštose nuotraukose. Pasako, kad jo vardas, akių spalva, mama ir tėtis niekada nepasikeis. Apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė).
- ✓ Pasakoja, ką veikė namuose, o šeimos nariams – ką veikė ikimokykliniame skyriuje. Bando nutylėti savo prasižengimus.
- ✓ Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus.
- ✓ Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį.
- ✓ Pasako, kaip jaučiasi, ko nori pats ir kaip jaučiasi ir ko nori kitas. Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksminėti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis ir kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių, jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių: pamatęs, kad supainiojo batus ar netyčia mokytoją pavadino *mama*.
- ✓ Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).
- ✓ Iš intonacijų, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Žaidimai su veidrodėliais, su drabužių detalėmis.
- ✓ Paskatinti vaikus kalbėti apie tai, ko mokytojas nematė, nuoširdžiai domėtis ir klausinėti apie jų įspūdžius, jausmus.
- ✓ Pasiūlyti veiklos tyrinėjimams.
- ✓ Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.
- ✓ Kalbėtis su vaikais apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Kalbėti su vaiku apie jo praeitį, dabartį, ateitį. Kalbėtis su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes, organizuoti šeimos dienas skyriuje, išvykas į darbovietes. Turėti vaiko šeimos, grupės nuotraukų albumus. Rengti grupės šventes, prisistatymus tėvams.
- ✓ Paskatinti vaikus įtraukti į savo žaidimus kitus vaikus, paskatinti sakyti komplimentus vienas kitam. Įžeidus, nuskriaudus draugą, paskatinti atsiprašyti ir jam pasakyti 3–5 malonius dalykus.

Ugdymo priemonės: magnetiniai, stalo žaidimai, priemonės kūrybiniams, siužetiniams žaidimams, IKT priemonės.

5. SAVIREGULIACIJA IR SAVIKONTROLĖ

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Esminiai gebėjimai: laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.

Savireguliacijos ir savikontrolės raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Ugdosi gebėjimą nusiraminti, atsipalaiduoti, klausant ramios muzikos, pabūti vienam, kalbėtis su kitais. Ima pats taikyti įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus.
- ✓ Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau).
- ✓ Paprašytas netrukdyti kitiems, audringas džiaugsmo emocijas gali reikšti santūriau.
- ✓ Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioje situacijoje sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.
- ✓ Suaugusiojo primenamas ir sekdamas jo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Priminus ir padedant sutvarko žaislus, su kuriais žaidė. Paragintas iššluosto vandenį, kurį pats išpylė. Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito netinkamo elgesio pasekmes.
- ✓ Kreipiasi į suaugusįjį, norėdamas pasitikslinti taisyklių pažeidimo pasekmes: „Ar galime išeiti į lauką dabar? O kas bus, jei išeisime?“. Palaipsniui pats ima priminti kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų priminimo ir priežiūros.
- ✓ Ima suprasti susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių. Bando tartis dėl norimo žaislo: „Šitas žaislas mano, mėgstu jį labai, jei panorėsi – galim apsikeiti“ (vaikai mokosi dalintis žaislais); „Dabar aš pažaisiu, po to duosiu tau, gerai?“

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Kartu su vaikais nustatyti kasdienės elgesio grupėje taisykles, kuriose matytųsi ir vaikų atsakomybė, aptarti, kodėl svarbus vienas ar kitas susitarimas.
- ✓ Paskatinti, pagirti vaikus už taisyklių ir tvarkos laikymąsi, pagalbą mokytojui.
- ✓ Susitarti su vaikais, kad atbėgtų pasitarti su mokytoju, kai jaučiasi įskaudinti ar nežino išeities sudėtingoje situacijoje.
- ✓ Pasiūlyti tartis pačiam dėl norimo žaislo.
- ✓ Siūlyti žaidimus, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį.

Skatinti vaiko pastangas pačiam spręsti problemas ir nesutarimus, ieškoti taikių išeičių.

- ✓ Pastebėti vaiko pastangas laikytis tvarkos ir susitarimų, pagirti vaiką, padrausinti, pvz., kai vaikas pats bando sudrausminti išdykaujančius draugus.
- ✓ Dažnai kartoti, kad vaikas yra ypatingas ir svarbus kitiems grupėje.
- ✓ Klausytis kūrinėlių, žiūrėti filmukus, diskutuoti apie draugystę, jausmus, apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius, samprotauti, kaip patys pasielgtų panašiose situacijose.

Ugdymo priemonės: plakatai, grupės nuotraukos, kinetinis smėlis, konstruktoriai, kaleidoskopas, stalo žaidimai, dėlionės, Jenga, sagos. **IKT priemonės:** interaktyvios knygos.

6. VAIKO SANTYKIŲ SU SUAUGUSIAIS UGDYMAS(IS)

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Esminiai gebėjimai: pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

Vaiko santykių su suaugusiais raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Vaikas grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės mokytoju, supranta jo jausmus, bendradarbiauja su juo.
- ✓ Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę.
- ✓ Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos, priima mokytojo pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Sukurti ir laikytis atsisveikinimo su tėvais ritualų: apsikabinti, palinkėti smagių žaidimų, pasakyti, kada ateis pasiimti, susitarti, kad dar galės pamojuoti per langą.
- ✓ Užtikrinti vienodą dienos ritmą skyriuje ir namuose, sužinoti iš tėvų ir taikyti tokius pačius, kaip namuose, vaiko ramino būdus.
- ✓ Kartu su vaikais kurti grupės taisykles, išklausti jų nuomonę, kad jaustųsi grupės šeiminingais ir prisiimtą atsakomybę, skatinti vaikus išsakyti savo pasiūlymus, idėjas, padėti juos įgyvendinti. Kalbėtis su vaikais apie tai, kuo naudingos elgesio taisyklės, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Būti tinkamo elgesio modeliu vaikams.
- ✓ Kalbėti su jais apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais ir seserimis.
- ✓ Sudaryti galimybes vaikams išsakyti savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais.
- ✓ Kviesti į grupę įvairių profesijų tėvelius, kitus bendruomenės narius, kurie supažindintų

su savo darbu ar įdomiems, aktualiems pokalbiams, kad vaikai pratintųsi bendrauti.

Ugdymo priemonės: IKT priemonės: interaktyvi lenta, kompiuteris, projektorius, CD įrašai; Grupės taisyklės; plakatai.

7. VAIKO SANTYKIŲ SU BENDRAAMŽIAIS UGDYMAS(IS)

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais.

Esminiai gebėjimai: supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Vaiko santykių su bendraamžiais ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą, pasiskirsto vaidmenimis).
- ✓ Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba nei jis kalbančio vaiko sumanymus.
- ✓ Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų.
- ✓ Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis nepastovius žaidimų partnerius. Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko. Palaipsniui stengiasi palaikyti ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku. Gali turėti draugą arba kelis, kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius. Palaipsniui sėkmingai įsilieja į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia.
- ✓ Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas.
- ✓ Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui.
- ✓ Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus.
- ✓ Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.
- ✓ Taikiai diskutuoja su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, įsitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikai atliktų veiksmus, užduotis paeiliui arba keli vienu metu.
- ✓ Pasinaudojant ant grupės sienos kabančia ūgio matuokle, pamatuoti savo ar draugo ūgį, jį pažymėti simboliu, aiškintis, kuris aukštesnis ar žemesnis. Ieškoti skirtumų – įsidėmėti, kas skiria berniukus ir mergaites.
- ✓ Pasiūlyti veiklą, kuriose grupelė vaikų siektų vieno bendro tikslo, mokytųsi bendradarbiauti.
- ✓ Pokalbiai, diskusijos, Minčių lietus, Minčių žemėlapiai apie draugus, draugystę, toleranciją.

Ugdymo priemonės: Knygos, dėlionės, nuotaikų kortelės ir segtukai, priemonės siužetiniams žaidimas, atributika gimtadieniams, plakatai.

8. KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.

Esminiai gebėjimai: klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreišdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.

Sakytinės kalbos ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų pasakojimų, skaitomų, deklamuojamų kūrinių literatūrine kalba, tarmiškai.
- ✓ Pradedą išklausyti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas.
- ✓ Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.
- ✓ Klausosi įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvykius, reiškinius (grožinių, publicistinių, enciklopedinių, informacinių), klausosi ir gyvai, ir įrašų.
- ✓ Supranta sudėtingesnio turinio tekstus.
- ✓ Supranta knygelės, pasakojimo, pokalbio turinį, įvykių eigą.
- ✓ Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis elementarių kalbos etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė, apie tai, ką žino, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja.
- ✓ Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.
- ✓ Natūraliai kitiems kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedami su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais.
- ✓ Klausinėja apie tai, ką girdėjo, matė, sugalvojo, jautė.
- ✓ Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius.

- ✓ Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus.
- ✓ Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku.
- ✓ Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius.
- ✓ Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų.
- ✓ Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.
- ✓ Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.
- ✓ Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Kalbėtis su vaiku taisyklingai tariant garsus ir žodžius.
- ✓ Naudoti knygeles su daugybe įvairiausiomis temomis nupieštų paveikslėlių, korteles su nupieštais siužetais, skatinti pasakoti, padėti vaikui pasakoti: klausti, ką veikia paveiksluko veikėjai, kuo jie apsirengę, kokie augalai ar gyvūnai pavaizduoti.
- ✓ Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų bruožus.
- ✓ Domisi abėcėlės raidėmis, pastebi žodžius prasidedančius ta pačia raide, juos įvardija.
- ✓ Žiūrėti animacinius ir mokomuosius filmukus.
- ✓ Palaikyti kiekvieno vaiko kalbėjimą, rodant susidomėjimą tuo, ką jis kalba, užduodant vaikui atvirus klausimus. Skatinti vaiką kalbėti apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį.
- ✓ Pasakoti vaikams apie jiems nepažįstamą patirtį, skatinant juos kurti pasakojimus apie nekasdienius, fantastinius nuotykius, personažus, vartojant išgalvotus žodžius, kalbą.

Ugdymo priemonės: paveikslėliai, knygelės, enciklopedijos, dėlionės, serijiniai paveikslėliai, nusakantys veiksmo, proceso seką, muzikos įrašai, žaislai, konstruktoriai, magnetinė lenta, IKT priemonės: kompiuteris, interaktyvi lenta, knygos su garsais, interaktyvios knygos.

9. RAŠYTINĖ KALBA

Vertybinė nuostata. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.

Esminiai gebėjimai: atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.

Rašytinės kalbos raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. „Skaito“ knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus.
- ✓ Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais

manipuliuoti įvairioje veikloje. Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką.

- ✓ Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.
- ✓ Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais teksta, supranta nesudėtingą jų siužetą, klausinėja. Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties.
- ✓ Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Atpažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį.
- ✓ Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.
- ✓ Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti interaktyvioje lentoje ir kt. Kraigalionėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.
- ✓ Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.).
- ✓ Kopijuoja raides, paprastus žodžius.
- ✓ Iliustruoja pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius.
- ✓ Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis.
- ✓ Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus.
- ✓ Bando rašyti raides, pradėdami savo vardo raidėmis. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius.
- ✓ Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Supranta rašymo tikslus.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Grupėje kurti kuo įvairesnę knygų, raidžių aplinką.
- ✓ Skaityti tekstus, kuriuose žaidžiama su kalbos garsais, kurie atspindi vaiko pažįstamas raides. Raidėms sugalvoti smagius pavadinimus.
- ✓ Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Skaityti kelis kartus per dieną, skirtingai perteikti atskirų personažų kalbą.
- ✓ Skatinti vaiko piešimą, rašinėjimą. Nuolat skatinama piešimu reikšti savo mintis.
- ✓ Raides formuoti iš konstruktorių, kaladėlių, plastilino, popieriaus, vielutės, šakelių,

akmenėlių, kaštonų. Verti vardo, pavardės raidžių karolius. Ieškoti aplinkoje žodžių, kuriuose yra vaiko vardo raidės.

- ✓ Sudaryti sąlygas vaikui atlikti rašymo užduotis smėlyje, kreidele ant šaligatvio ir pan.
- ✓ Organizuoti edukacinę ekskursiją į biblioteką.

Ugdymo priemonės: įvairios knygos, žurnalai, reklaminiai lankstinukai, žemėlapiai, albumai, raidžių kortelės, vardų kortelės, rankos lavinimui užduotys, pagaliukai, teptukai, plunksnos, įvairiausios rašymo priemonės, kreidos, vielutės, gamtinė medžiaga, IKT priemonės: kompiuteris, interaktyvi lenta.

10. PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Esminiai gebėjimai: įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

Aplinkos pažinimo raiškos ir ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas. Moka papasakoti apie savo kaimą ar gyvenvietę, artimiausią miestą. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gyvenvietės ar miesto objektus. Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.
- ✓ Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.
- ✓ Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai. Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmogui ir augalų vartojimą maistui.
- ✓ Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako jų vartojimo būdus. Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą, pažįsta medžius augančius skyriaus teritorijoje ir gyvenvietėje.
- ✓ Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniais, kurių negali pamatyti (pvz., ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra). Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.
- ✓ Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą. Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.

- ✓ Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.
- ✓ Papasakoja apie tradicines šventes.
- ✓ Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir formuojasi atsakomybė už jos išsaugojimą.
- ✓ Mokosi rūšiuoti atliekas.

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Rodyti kiekvienam vaikui, kad juo rūpinamasi, bendrauti su kiekvieno vaiko artimaisiais.
- ✓ Sudaryti sąlygas žaisti, eksperimentuoti su smėliu, vandeniu, kita gamtine medžiaga, tyrinėti gyvą ir negyvą gamtinę aplinką.
- ✓ Pratinti vaikus domėtis aplinka ne tik per pasakas, bet ir per mokslinę literatūrą, skaitinėti (vartoti) gamtos žurnalus.
- ✓ Skatinti stebėti dienos orus, metų laikus ir gamtos reiškinius ir pokyčius, kurie tuo metu vyksta bei pavaizduoti juos piešiniu, vaidinimu, surasti paveikslėliuose, knygose, internetinėje erdvėje.
- ✓ Atlikti su vaikais nesudėtingus bandymus. Skatinti išbandyti įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, siekiant, kad vaikai pastebėtų, jog tą patį daiktą, priemonę, dalyką galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams.
- ✓ Tyrinėti artimiausią gyvenamąją aplinką, organizuoti vaikams edukacines – pažintines išvykas po Rukainių gyvenvietę, aplankant vietinės reikšmės objektus.

Ugdymo priemonės: plakatai, stalo žaidimai, dėlionės, vaikų enciklopedijos, knygos, albumai apie gamtą, mokomieji filmukai, svarstyklės, didinamieji stiklai, gamtos ir aplinkos tyrinėjimų rinkiniai, IKT priemonės.

11. SKAIČIAVIMAS IR MATAVIMAS

Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pasauliui pažinti naudoti skaičiavimą ir matavimą.

Esminiai gebėjimai: geba skaičiuoti daiktus, palygti daiktų grupes pagal kiekį, vartoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris, laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

Skaičiavimo ir matavimo gebėjimų ugdymo(si) ypatumai:

- ✓ Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos, dydžio, daiktų savybių, jų padėties erdvėje.
- ✓ Skaičiuoja iki 5.

- ✓ Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“ Skaičiuodamas ir vedžiodamas pirštu įsitikina, ar žaidimo pradžioje visi žaidėjai paėmė po tiek pat kortelių. Geba žodžiais paaiškinti, ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai.
- ✓ Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius. Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu.
- ✓ Skaičiuoja iki 10.
- ✓ Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: „daugiau (mažiau) vienu, dviem“, „po lygiai“, „pusiau“, „į 2 dalis“, „į 4 dalis“.
- ✓ Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais. Suskaičiuoja, kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime.
- ✓ Atrenka prašomą (užrašytą) objektų skaičių. Suskaičiuoja ir pasako, kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau (mažiau) elementų.
- ✓ Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu.
- ✓ Grupuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį. Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu).
- ✓ Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: „ilgesnis – trumpesnis“, „siauresnis – platesnis“, „aukštesnis – žemesnis“, „lengvesnis – sunkesnis“. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.
- ✓ Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią.
- ✓ Skiria ir žodžiais išreiškia erdvinius daikto santykius su savimi: „priešais mane“, „už manęs“, „šalia manęs“, „mano kairėje“ ir pan.
- ✓ Skiria sąvokas „šiandien“, „vakar“, „rytoj“. Pasakodamas, ką veikė vakar, kalba būtuojų laiku, o ką veiks rytoj – būsimuoju laiku.
- ✓ Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą.
- ✓ Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojasi vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti.
- ✓ Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar birių medžiagų (vandens, smėlio ir kt.) kiekį.
- ✓ Palygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius. Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: „į kairę – į dešinę“,

„aukščiau – žemiau“, „virš – po“, „priešais“, „šalia vienas kito“, „už“ ir kt.

- ✓ Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius (pvz., randa kelią, kai maršrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro maršruto planą.
- ✓ Papasakoja, kaip daiktai išsidėstę nuotraukoje.
- ✓ Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Papuošti grupę spalvingais skaitmenimis, susietais su kokiais nors daiktais ar vaikų gimtadieniais. Sukurti aplinką, kuri skatintų vaikus eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan.
- ✓ Sudaryti vaikams galimybes rūšiuoti daiktus.
- ✓ Skatinti aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių matytas geometrines figūras (į kokią formą panašus grupės langas, stalas ir t.t.).
- ✓ Mokyti skirti erdvines sąvokas („už“, „ant“, „po“ ir kt.) pasitelkiamos spalvos, simboliai, paveikslėliai.
- ✓ Su vaikais kalbėtis apie erdvės objektus, atrasti juos kasdieninėje aplinkoje, vartoti palyginimus. Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, svorį, plotį, juos dedant vieną ant kito, vieną prie kito, kilnojanč.
- ✓ Leisti vaikui manipuliuoti daiktais (juos vartyti, padėti šalia, uždėti ant, įdėti į ir pan.), stebėti kitus, kaip jie komponuoja įvairius daiktus, eksperimentuoti.
- ✓ Pasiūlyti žaisti lego, kaladėlėmis, įvairiais konstruktoriais.
- ✓ Skatinti vaiką aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Drąsinti eksperimentuoti su formomis, dydžiais, tekstūra. Pvz., išsikirpti apskritimų, stačiakampių, iš jų pasigaminti pinigų.
- ✓ Žaisti parduotuvę.
- ✓ Pasiūlyti vaikams serviruoti stalą (kairė, dešinė, priešais).
- ✓ Sudaryti sąlygas vaikams matuoti su skirtingais matavimo prietaisais: rulete, liniuote, metru, įvairiais laikrodžiais, indais skysčiams matuoti, svarstyklėmis.
- ✓ Skatinti vaiką naudoti sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (matuoti pėdomis, žingsniais, sprindžiais ir pan.). Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t. t., juos dedant vieną prie kito, kilnojanč.
- ✓ Formuoti supratimą, kad daikto (pvz., virvutės) ilgis, masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus.
- ✓ Sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis

gali būti supakuotas skirtingų formų pakuotėse, kad skirtingos formos, daiktai gali būti tos pačios talpos ar masės.

- ✓ Skatinti pasirinkti vaikui įdomius ir suprantamus stalo žaidimus (domino, šaškes, dėlionės), dalomąją medžiagą. Prieš pradėdant žaisti stalo žaidimą, paklausti vaikų, ar visi žaidėjai paėmė reikiamą kortelių skaičių. Skatinti vaikus ne veiksmu, o žodžiu pasakyti, kaip turėtų pasielgti ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas, vartojant tokius posakius, kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan.
- ✓ Ugdyti vaiko gebėjimą aiškinti kitiems savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus.

Ugdymo priemonės: ūgio matuoklė, magnetiniai skaičiai, figūros, magnetinė lenta, skaičiuotuvai, laikrodis, stalo žaidimai, knygos, enciklopedijos, medinės kaladėlės su skaičiais, sieniniai plakatai su skaičiais, skaičių kortelės, liniuotės, medinis metras, matavimo indai, pipetės, svarstyklės, gamtinė medžiaga, IKT priemonės, laikrodis, mokomieji filmukai.

12. MENINĖ KOMPETENCIJA

Vertybinė nuostata. Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Esminiai gebėjimai: spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

Meninės raiškos ugdymo(si) ypatumai:

Muzika:

- ✓ Klausosi įvairių stilių, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius.
- ✓ Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Balsu, judesiu, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius.
- ✓ Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dėmelės, varpelio, kanklių) tembrus, girdėtus kūrinius.
- ✓ Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą.
- ✓ Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.).
- ✓ Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas pakankamai tiksliai intonuoja.
- ✓ Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydami į savo ir draugų dainavimą.
- ✓ Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria

dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.

- ✓ Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2–3 garsų melodijas.
- ✓ Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.
- ✓ Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.
- ✓ Improvizuoja, kuria judesius rateliui, žaidimui.

Šokis:

- ✓ Eina ratelius, šoka įvairių tautų šokius ratu, vienoje linijoje, su įvairiais žingsniais ir elementais (šoninis, pakaitinis žingsniai, dvigubas ratelis ir kt.).
- ✓ Tyrinėja judesių grakštumą, plastiškumą.
- ✓ Šokdami džiaugiasi tarpusavio bendravimu.

Žaidimai ir vaidyba:

- ✓ Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius, matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja.
- ✓ Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis judesius, veiksmus, vaizduojančius veikėją, spontaniškai reiškia emocijas.

Vizualinė raiška:

- ✓ Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais.
- ✓ Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o pagal tai, ką apie juos žino. Dažnai kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris proceso metu gali kisti.
- ✓ Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų.
- ✓ Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti.
- ✓ Kuria bendrus dailės darbus. Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas.
- ✓ Eksperimentuoja mišriomis dailės technikomis, skaitmeninėmis technologijomis (skaitmeninio piešimo programos, fotografija).

Ugdymo gairės. Kaip siekiame?

- ✓ Žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, dainuoti nuotaikingas daineles, žaisti ir vaidinti su rankų ir pirštelių lėlėmis.

- ✓ Klausytis tylios, garsios, ramios, triukšmingos muzikos. Klausyti tylos, triukšmo, lyginti jų skirtumus.
- ✓ Sudaryti sąlygas vaikams klausytis ne tik vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, bet ir gyvos muzikos. Skatinti vaikus išsakyti savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės.
- ✓ Žaidžiant reikšti savo jausmus ir emocijas. Skatinti vaikus kuo daugiau kurti, improvizuoti.
- ✓ Ant šlapio akvarelinio popieriaus pasiūlyti vaikui priliesti dažuose pamirkytu teptuku, pirštuku. Imti vis kitą spalvą ir leisti spalvoms laisvai lieti. Piešti, antspauduoti rankomis ir pirštais. Paprašyti vaiko papasakoti apie savo piešinį ar lipdinį, stengtis suprasti, kaip vaikas reiškia savo potyrius ir emocijas, kokią paramą ir pagalbą reikėtų teikti, kad vaikas pajustų džiaugsmą ir pasitenkinimą.
- ✓ Paašškinti ir skatinti taisyklingai laikyti piešimo priemonę.
- ✓ Kuo daugiau duoti laisvos kūrybos veiklų.
- ✓ Sudaryti sąlygas kurti, reikšti savo potyrius, įspūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis: piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, smėlio, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu.
- ✓ Pagirti ir kartu pasidžiaugti nupieštu piešiniu.
- ✓ Aptarti vizualinėse priemonėse (plakatai, knygos, atvirukai, albumai) esančius objektus, jų ypatumus, savybes, spalvas, detales, išdėstymą.
- ✓ Pasiūlyti vaikams kuriant naudoti kuo įvairesnes priemones bei medžiagas, surinktas lauke ir esančias grupėje (kankorėžiai, gilės, lapai, pušies spygliai, akmenėliai, kriauklės, graikinių riešutų kevalų puselės ir kt.).
- ✓ Pasiūlyti lauke drauge su vaikais iš nukritusių lapų sukurti apskritimą, grybą, takelį ar mandalą. Smėlio dėžėje supilti didelį kalną – skruzdėlyną, apdėti šakelėmis ir pridaryti daug skylių, pinių tunelių.
- ✓ Užduodant netikėtus, fantastinius klausimus, skatinti vaiką išsakyti originalias mintis.
- ✓ Suteikti galimybę ir skatinti atrasti skirtumus tarp fantazijos ir realybės.

Ugdymo priemonės: muzikos instrumentai, CD įrašai, IKT priemonės, įvairios dailės priemonės, antrinės žaliavos, gamtinė medžiaga.